

Departementet for Sundhed
Postboks 1160,
3900 Nuuk.
pn@nanog.gl

28. januar 2021

Tilioq - Handicaptalsmandsinstitutionens høringsvar til Inatsisartutlov nr. xx af xx. xxx 2020 om Grønlands Menneskerettighedskommission"

Departementet for Sundhed har anmodet Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq, om at komme med eventuelle bemærkninger til "Inatsisartutlov nr. xx af xx. xxx 2020 om Grønlands Menneskerettighedskommission"

Tilioq takker for muligheden for at afgive høringsvar. Uagtet at Tilioq hilser enhver styrkelse af menneskerettighedsområdet i Grønland velkommen, kan Tilioq **ikke** støtte det aktuelle lovforslag.

På baggrund af departementets udkast, har Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioq nedenstående bemærkninger til lovforslaget. Generelt ses en række væsentlige mangler ved lovforslaget. Og allerede af disse grunde bør lovforslaget i sin helhed forkastes.

Det findes meget betænkeligt at forsøge at reformere et så stort og vigtigt område som menneskerettighedsområdet, uden først at evaluere og analysere hvilke resultater og effekter de nuværende talsmænd har i forhold til at fremme menneskerettighederne. Derudover ønskes det også først vurderet, hvad en sammenlægning og dermed nedlukninger af de nuværende talsmændsinstitutioner vil have af konsekvenser for borgerne.

Det kan endvidere undre, at en mere demokratisk proces med inddragelse af befolkningen, råd, talsmænd, og interessenter ikke er foretaget forud for lovforslaget. Der er tale om en fundamental ændring af den måde, som især talsmændene arbejder på for at styrke menneskerettigheder, som foreslås gennemført uden forudgående inddragelse af parterne.

Der ses ikke at være taget stilling til, hvilke konsekvenser lovforslaget vil have for borgerne. Der er i forslaget lagt op til at forslaget ikke vil have konsekvenser for borgerne. Dette kan ikke være korrekt, når man sammenholder de opgaver kommissionen skal have med de opgaver Tilioq og de andre talsmændsinstitutioner har i dag. Spørgsmålet om opgaver vil blive gennemgået uddybende nedenfor. Men efter Tilioqs opfattelse vil der være tale om væsentlige forringelser af personer med handicaps forhold i Grønland såfremt forslaget vedtages.

Endvidere indeholder lovforslaget ikke en redegørelse for de økonomiske konsekvenser. Der lægges i lovforslaget op til, at en vedtagelse af lovforslaget ikke vil have negative økonomiske konsekvenser for rettighedsarbejdet. Men der er ikke nærmere redegjort for omkostningerne ved en sammenlægning i form af indretning af nye lokaler, opsigelse af diverse aftaler og abonnemeter, flytteomkostninger, omkostninger til fratrædelsesordninger for de medarbejdere, der ikke kan, eller vil, følge med i en ny institution, ej heller flytteomkostninger for personale der mod forventning alligevel ville ønske at flytte med.

Det er således Tilioqs bekymring at disse omkostninger skal afholdes af allerede beskårede driftsbevillinger hos de forskellige institutioner. Derudover får man mindre for pengene, idet den effektivitet og kontinuitet Tilioq har på handicapområdet, ikke længere vil være en mulighed, når flere rettighedsområder lægges

sammen og fokusområderne risikere at blive udvandet. Derudover må der forventes et større arbejdspress ved kommunerne, da sagsbehandlere ind imellem også søger juridisk vejledning hos Tilioq, ligesom en større vejledningsopgave må forventes ude hos sagsbehandlerne, når borgerne ikke længere kan søge rådgivning ved Tilioq.

Baggrunden for Inatsisartutlov om handicaptalsmand.

Under FM 2016 blev det af Inatsisartut vedtaget, at oprette en handicaptalsmandsinstitution. Af bemærkninger til loven fremgår det blandt andet: *"Oprettelsen af en handicaptalsmandsinstitution er et udtryk for, at Naalakkersuisut finder det essentielt at sikre den praktiske og **borgernære** implementering af handicapkonventionen, idet formålet er at sikre efterlevelsen af konventionen samt fremme og beskytte rettigheder for personer med handicap"*.

Der blev foretaget forskellige overvejelser om hvorvidt der skulle etableres en talsmands- eller ombudsmandsinstitution. Valget af en talsmandsinstitution frem for en ombudsmandsinstitution var blandt andet: *"Som et alternativ til en handicapombudsmand skal Handicaptalsmanden sikre en **synlig og tilgængelig adgang til kvalificeret rådgivning og vejledning om rettigheder og klageadgang** for personer med handicap. Set i forhold til ombudsmanden er Handicaptalsmanden således ikke en klageinstans. I stedet er Handicaptalsmanden et pædagogisk formidlende bindeled mellem personer med handicap og samfundets eksisterende klageinstanser, herunder Ombudsmanden for Inatsisartut. Handicaptalsmanden vil således være afhængig af eksisterende klageinstansers ekspertise og prioritering af eventuelle klagesager på området. Omvendt vil Handicaptalsmanden kunne **deltage aktivt i den offentlige debat og sætte rettigheder og interesser for personer med handicap på den offentlige dagsorden**"*.

Efter handicaptalsmandsloven skal Tilioq blandt andet yde råd og vejledning til personer med handicap og andre interessenter om rettigheder og klageadgang for personer med handicap, så de kan drage fordel af de rettigheder, de har. Som følge heraf skal Handicaptalsmanden identificere områder, hvor rettigheder for personer med handicap står svagt, og formidle dette videre til politikere, myndigheder og borgere.

Handicaptalsmanden har således indtil nu modtaget ca. 650 henvendelser fra borgere med handicap, deres pårørende, støttepersoner, fagpersoner og andre. Der er et stort behov for vejledning og rådgivning af borgere med handicap, der ofte har komplekse problemstillinger og udfordringer, der gør, at det kan være svært at finde rundt i systemet. Mødet med borgerne i forbindelse med vejledningsopgaverne bidrager desuden til at Tilioq får viden om de barrierer og problemstillinger, som borgerne møder. Derudover foretager Tilioq i stigende grad underretninger til myndighederne om mennesker med handicap, der lever under stærkt bekymrende forhold.

En anden og meget vigtig opgave, Handicaptalsmanden er pålagt, er at vurdere de forhold, som personer med handicap lever under. Dette kan kun gøres ved at møde befolkningen og møde mennesker med handicap og deres pårørende, der hvor de er, lever og bor. Derfor er det også nødvendigt at Handicaptalsmanden rejser rundt i landet og orienterer sig om forholdene. Rejserne dokumenteres i Tilioqs rejserapporter, hvor forholdene for mennesker med handicap lever under, vurderes ved at holde disse op mod FN's handicapkonvention. I forbindelse med Tilioqs rejser afholdes også en fast oplysningsaktivitet og muligheder for, at folk kan komme og få individuel rådgivning. Ved den seneste rejse til Qaanaaq, der har et indbyggertal på ca. 630 indbyggere, fik Tilioq omkring 50 personlige henvendelser ved disse rådgivningssessioner.

Da funktionen som talsmand er at være talerør eller sendebud for mennesker med handicap, har det også været vigtigt for Tilioq at give borgere med handicap mulighed for at ytre sig. Derfor er der i Tilioqs rejserapporter altid 3-4 portrætter af mennesker med handicap, som selv fortæller om deres liv, deres by og

deres udfordringer eller succeser. Denne form for dokumentation vil ikke længere være til stedet med en kommission.

Det er desuden Tilioqs opfattelse, at kontorets decentrale placering giver en særlig position for at forstå og indsamle viden fra forhold langs kysten. Derudover har vi også mange vejlednings- og rådgivningsopgaver for borgere, der alligevel er i Sisimiut med henblik på genoptræningsforløb ved Det Landsdækkende Handicapcenteret Pissassarfik, ligesom vi i Sisimiut har et godt samarbejde med Pissassarfik.

Vedtages lovforslaget vil det i praksis betyde, at Tilioq nedlægges. Dette inklusiv navn, logo, goodwill, brand, medarbejdere, viden, database, hjemmeside, publikationer, igangværende undersøgelser og analyser, facebookside, kontakter og meget andet vil være spildt. Den tillid og anerkendelse vi har fået hos befolkningen og ikke mindst den folkelige og borgernære kontakt går dermed tabt.

Den borgernære og inkluderende kontakt er vigtig

En yderligere væsentlig konsekvens af en sammenlægning, vil også være, at de forskellige områder bliver rystet så voldsomt, at der vil tabes megen viden. Dette vil tage lang tid – år - at genopbygge. Den tillid vi møder i befolkningen, institutionerne, foreningerne og hele samfundet vil gå fuldstændig tabt.

Der er i lovforslaget lagt op til at menneskerettighedskommissionen skal:

- 1) overvåge, dokumentere og rapportere om menneskerettighedssituationen i Grønland
- 2) rådgive Inatsisartut, Naalakkersuisut, andre offentlige myndigheder og private aktører
- 3) deltage i den offentlige debat og formidle viden om menneskerettigheder
- 4) anbefale tiltræden, ratifikation og inkorporation af konventioner.

Som det ses er den væsentlige direkte kontakt til, og vejledning af, personer med handicap helt fraværende. Baseret på de erfaringer Tilioq indtil nu har gjort, vil der her være tale om en meget betydelig forringelse af personer med et handicaps vilkår i Grønland.

Tilioq frygter mest for de konsekvenser en ny kommission og en nedlukning af Tilioq vil få for befolkningen. Uagtet Landstingslov nr. 8. af 13. juni 1994 om sagsbehandling i den offentlige forvaltning (med senere ændringer) stadig gælder i Grønland, oplever vi jævnligt offentlige forvaltninger i Grønland ikke yder den fornødne vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde. Tilsvarende bestemmelse ses i Inatsisartutlov nr. 13 af 12. juni 2019 om Støtte til personer med handicap, § 37. Den gode vejledning kunne styrke befolkningens retssikkerhed. Dette sker bare ikke. Endvidere fremgår det af samme lovs § 23, at der skal oprettes en bisidderordning. Dette følges heller ikke. Der er indtil videre kun 3 uddannede bisiddere i hele landet. Retssikkerheden halter i Grønland og der er også stor mangel på uddannede socialrådgivere. Derfor er det med stor bekymring, at vi konstaterer, at muligheden for at søge råd og vejledning forsvinder helt i dette lovforslag. Dette er alvorligt og særdeles bekymrende.

Kommissionen, sammensætningen og opgaverne

Der er i bemærkningerne til lovforslaget lagt op til, at de allerede udpegede talsmænd uden videre kan fortsætte deres virke som kommissærer for et eller flere områder, samt at formanden for Ligestillingsrådet og Grønlands råd for menneskerettigheder også indtræder som kommissærer. Formanden for Grønlands råd for menneskerettigheder udpeges til formand for kommissionen. Der kan savnes en logisk forklaring for overvejelserne omkring udpegelsen af formandsposten til kommissionen. Formænd/kvinder af de nuværende råd - Ligestillingsrådet og Grønlands Råd for Menneskerettigheder bliver de eneste

kommissærer, der ikke er "screenet" til opgaven via almindelige rekrutteringsprocesser. Der bliver således ikke stillet specifikke uddannelses- eller kompetencemæssige krav til formanden for kommissionen. Endvidere kan det undre, at der heller ikke stilles krav til en vis karenperiode efter udtræden fra politiske topposter, når iagttagelserne af Paris-Principperne har så stor betydning. Videre er der i lovforslaget lagt op til, at de tre nuværende talsmænd kan fortsætte som medlemmer af kommissionen, med en ret klar forventning om, at alle tre talsmænd accepterer ændrede arbejdsopgaver, arbejdssteder og stillinger.

Af høringsmaterialet fremgår videre at kommende medlemmer af kommissionen udpeges på baggrund af en indstilling fra kommissionens sekretariat. Denne konstruktion harmonerer ikke med, hvordan en udpegelsesproces i en national menneskerettighedsinstitution operere. En normal proces efter Paris-principperne ville være, at der blev nedsat et udvalg under eksempelvis Inatsisartut til at lave indstillingerne.

Et af argumenterne for at lave en kommission er blandt andet at undgå for stor afhængighed af én person. Med talsmandsordningen har befolkningen i Grønland haft gavn af, at der er én person, der taler deres sag og at de ved hvem talsmanden er. Derfor mener Tilioq, at lovforslagets negative argument for at lægge ansvaret på én person, ikke har nogen reel værdi. Ombudsmandsinstitutionen har fungeret upåklageligt i mange år, hvor én person er Ombudsmand. Derfor ser vi intet bekymrende i at fortsætte den nuværende ordning med talsmænds funktionerne.

Der lægges endvidere i bemærkningerne og lovforslagets § 3 op til et større samarbejde med IMR (Institut for Menneskerettigheder), hvilket kan vække bekymring i forhold til IMR's manglende fokus på Oprindelige folks rettigheder. Tilioq har et godt samarbejde med IMR, hvor vi hver især bidrager aktivt til hinandens projekter og udgivelser med respekt for hvert vores virke. Tilioq ønsker at bevare dette samarbejde, som skal være på et ligeværdigt grundlag, som det er i dag. Tilioq ser gerne en mulighed for også at kunne samarbejde med andre lande end eksempelvis Danmark, som vi eventuelt kan finde større og flere kulturelle, sproglige, og uddannelsesmæssige lighedspunkter og samme udfordringer med. Vi har i Tilioq på nuværende tidspunkt et godt samarbejde med aktører i blandt andet Finland, Canada, Sverige og Norge. Vi ønsker større frihed og selvbestemmelser til at indgå samarbejde med andre aktører i andre lande, end den lovbunden pligt jf. § 3, til at være bundet til et fast institut eller land.

Opgaverne i kommissionen synes også at være uklare. Tilioq kan af høringsmaterialet udlede, at kommissærerne skal holde ti møder om året. Møder i sig selv styrker ikke menneskerettighederne. Menneskerettigheder styrkes kun ved at inddrage befolkningen, høre dem og tale deres sag.

Der er lagt op til 2 årlige møder, hvor kommissionen skal mødes med offentlige myndigheder, private institutioner, og organisationer og foreninger mv. Dette understreger igen, at borgere, der ikke er medlem af en forening eller organisation ikke bliver hørt eller inddraget, og dagligdags viden om hvilke forhold befolkningen lever under, kan ikke kanaliseres videre til kommissionen.

I henhold til handicaptalsmandslovens § 7 pålægges handicaptalsmanden også at afholde et årligt møde for relevante offentlige myndigheder, offentlige og private institutioner, organisationer og foreninger mv. Tilioq har valgt at afholde et todages seminar, hvor alle Grønlands handicapforeninger og organisationer bliver inviteret. På seminaret er der altid en workshop og tema, der kan styrke foreningerne i deres arbejde, da det er Tilioqs erfaring, at de fleste handicapforeninger i Grønland primært har det sociale aspekt for øje, idet de primært afholder fællesspisninger, bingoaftener, juletræsfester mv. Dette er i sig selv også en vigtig prioritering, men foreninger står ikke så stærkt, som vi eksempelvis ser med Danske Handicaporganisationer, selvom vi ser at foreningerne med tiden er blevet mere handicappolitiske i deres virke.

Det kan endvidere vække bekymring, at den kontinuitet Tilioq har med at mødes årligt med handicapforeningerne, vil forsvinde ved etablering af en kommission, da de i lovforslaget nævnte møder fremover skal fordele på mange menneskerettighedsområder. Derudover findes det også bekymrende, at den frihed de nuværende talsmænd har til at udtale sig om aktuelle emner, kan indskrænkes således at det konstante fokus på handicapområdet ikke længere vil være til stede.

Samlet set er det således Tilioq vurdering, at der med vedtagelsen af dette lovforslag sker en markant forringelse af vilkårene for personer med handicap i Grønland, fordi at:

- 1) Den direkte borgernære kontakt fjernes
- 2) Der foreligger en betydelig risiko for et omfattende tab af viden
- 3) Der vil opstå et tab af fleksibilitet, netværk og samarbejdspartnere og opbygget tillid
- 4) Der vil mangle kontinuitet i arbejdet om rettigheder for mennesker med handicap
- 5) Der er ikke foretaget en forudgående evaluering er de mål Tilioq indtil nu har nået
- 6) Der er ikke evidens for at en sammenlægning vil styrke menneskerettighederne
- 7) Der er ingen konsekvensanalyse af hvad borgerne mister ved forslaget.
- 8) Der er principielle betænkeligheder ved udpegnings metoden af kommende kommisære
- 9) Der foreligger uoverskuelige og uafklarede økonomiske konsekvenser.

Af ovennævnte grunde bør lovforslaget i sin helhed forkastes.

Med venlig hilsen

Christina Johnsen

Inuit Innarluutillit Illersuisuat - Handicaptalsmand